

VORMSI Ø VORMSÖ

Võrumaa line-tantsija Rumpo kadakates. Fotokonkurss «Avasilmi Vormsi». Pildi autor Ruth Toots

Milleks meile puhas loodus?

KAISA VALM
Vormsi Põhikool

Puhas loodus annab justkui hingerahu neile kelle silm puhkab, vaadates ilusat loodust. Eestimaa puhas loodus on eestlaste rikkus.

Inimesi on väga palju ja erinevaid. Prügi loopimine loodusesse on ini-

mese enda teha. Mõni inimene ongi lihtsalt laisk ja kombetu, kes ei viitsi minna prügimajja prügi ära viskama. Selles väljendub vägagi inimese kodune kasvatus. Kui lapsest saadik oled harjunud, et sinu tagant koristatakse ja tehakse kõik kogu aeg ära, siis hakatakse selliselt mõtlema ka täiskasvanuna. Need inimesed, kes viskavad prügi loodusesse pole näinud vist kunagi puhast loodust.

Kevadine loodus lõhnab oivaliselt. Paljud taimed, puud ja põõsad hoolivad väga sellest, et nad ei saaks mürkaineid omale mineraalidena, vaid ikka puhast ja naturaalselt mulda.

Need inimesed, kellele meeldib puhas loodus koristavad oma hoove, maid ja metsi. Nad koristavad isegi teiste inimeste prahti ja sodi. Head inimesed on selle peal väljas,

et nad ei peaks nägema risustatud loodust.

Kuigi inimesed ei oska loomadest ja taimedest aru saada, tahaks loota nii palju ikka, et kõik inimesed mõistaksid et isegi loomad unistada tulevikus paremast elukohast, kus neil on hea olla. Loomadel, puudel, põõsastel, taimedel ja ka kõige pisematel väikestel roomajatel on unistused nagu meil, inimestelgi.

Volikogu esimehe veerg

IVO SARAPUU

Tere, hea vormsilane. Oleme jõudnud oma tööde ja tegemistega kevadesse. Vaatamata sellele, et looduse poolt on tänavune kevad hiline, elab saar rahulikku igapäeva-elu. Vormsi vald valis oma järjekordse vallavanema, Meeme Veissoni. Miks vahetub Vormsil vallavanem tihti? Arvan, et see amet on üks raskemaid. Olgem siis oma mõtetes ja ütlemistes ikka positiivsed, abiks saare esimesele mehele tema igapäevatöös.

Vallavalitsuse tänane koosseis on endine. Eks seegi aitab vallavanemat. Ainsana vallavalitsuse endisest koosseisust ei soovinud jätkata Gert Kanarbik. Aga üks Vormsil ongi nõnda et see kes teenib oma leiba saarel, peab oma tööpäeva üsna pikaks venitama ja lihtsalt ei jätkugi mahti muudeks tegemisteks. Siinkohal müts maha kõigi nende ees, kes teevad saarel oma igapäevatööd. Teie oletegi need, kes loovad pildi Vormsi saarest ja tema inimestest.

Hiline kevad andis saarerahvale võimaluse pikalt jääteed kasutada. Jätkem meelde need kuu-päevad, mil ametlik jäätee oli avatud. Et saaks tulevikus neid numbraid ja aegu võrrelda.

Veel tahaks juhtida tähelepanu teemale, millele tasuks tähelepanu pöörata. Praegu on saarel töömehed, kes tegelevad elektriliinide aluse maa võsast puhastamise ja ohtlike puude langetamisega. Maaomanikud, palun koristage oma maale jäänud puit! See on ju teie vara ega ei peaks aastateks riisuna vedelema jääma.

Soovin kõigile ilusat kevadet ja jõudu tööle.

Teeme üheskoos jälle ära

KRISTA VEISSON
MTÜ Vormsi kultuuriühingu tegevjuht

Eestlaste väljamõeldud koristustalgud on nüüd levinud üle laia maailma, aga ega kodu sellepärast saa käsi rüppe lasta. Ja koristus on üks nendest töödest, mis kunagi tehtud ei saa. Igal kevadel ootavad koduõued ja haljasalad töökasi ja koos ning rõõmsal meelel läheb iga töö libedasti.

Vormsi kalmistu oma rõngasristidega ja Püha Olavi kirik on meie saare üks tähtsamaid vaatamisväärsusi, kuhu kõiki külalisi meelsasti viime. Talvel on sinna kogunenud murdunud oksid, teedele ja haudadele lehti ja okkaid, sama lugu on kirikuaiaga.

Tule koos pere ja sõpradega ning aita kaasa meie saare ühe tähtsama vaatamisväärsuse korrastamisel. Kõigile kaasalööjatele on kosutuseks soe talgusupp.

Vallavalitsuse ja Volikogu tegemistest

- Vallavalitsus tegi muudatused valla asutuste töötajate palgamäärades. Vallavolikogu ja vallavalitsus lähtusid põhimõttest, et sellel aastal tõstetakse just madalapalgaliste töötajate töötasu selliselt, et Vormsi vallas oleks täistööajaga töötaja palk vähemalt 400 eurot. Palgatõusu said koristajad, kütjad, referent, lasteaia õpetaja ja õpetaja abi, kokk ning raamatukogu juhataja.
- Vallavalitsus suurendas isikliku auto kasutamise eest makstava kompensatsiooni kilomeetri hinda ja alates aprillist kompenseeritakse isikliku auto kasutamise kulud 0,3 eurot/kilomeeter, see on sama suur kui Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud piirmäär.
- Pikendati jäätmejaama ehituslepingut, mille kohaselt meie jäätmejaam peab valmima hiljemalt 16. juuniks ja kooskõlastati Rumpo Külaseltsi rannaala korrastamise taotlus.
- Tankla ehitushanke võitis OÜ Tafrix, kes oli ka ainuke pakkuja. Tankla ehitusmaksumus on 251 143,63 eurot ja valmimistähtaeg on käesoleva aasta 15. august.
- Vallavalitsus paneb välja pakumiskutsed Hullo ranna rendile andmiseks, valla teeäärte korrastamiseks ning teede profileerimiseks.
- Ürituste ja ühistegevuse toeta-

miseks esitatud taotlusi arutatakse järgmisel vallavalitsuse istungil.

• Käesoleval aastal on volikogu prioriteet tankla ehitus ja see on vajalik kõigile meie ettevõtjatele ja inimestele. Volikogu poolt vastuvõetud eelarves ei ole vahendite pingelisuse ja tankla ehituse tõttu 2013. aastal ettevõtlustoetuste maksimiseks vahendeid ette nähtud. Tankla valmimine on sisuliselt ka toetus kõigile Vormsi ettevõtjatele ja loodetavasti on 2014. aastal jälle võimalik ka otse ettevõtjatele ettevõtlustoetusi maksta.

Suurepärase Luule Komissarov ja Peeter Jürgens. Pildi autor Meeme Veisson

Ära jää hiljaks!

KRISTA VEISSON

Sellise sõnumi andis Ugala Teatri ja Kuressaare Linnateatri etendus «Vana õngitseja», mis projekti Teater Maale raames toimus Vormsi rahvamajas 20. aprillil.

Luule Komissarovi, Peeter Jürgensi ja Arvo Raimo meisterlik mäng tõi meieni komöödia seitsmekümneaastast edukast romaanikirjanikust, kelle kireobjektiks on naine, kellega ta pole suhelnud viimased viiskümmend aastat. Nüüd plaanib ta leseks jäänud daamiga abielluda. Sellest ideest ei ole aga sugugi vaimustatud kirjaniku vana ja torisev teener. Etendus pani mõtlema, kui suured ja määravad on meie elus juhused ja mõtlematud otsused või julguse puudumine otsuseid teha. Nii üks kui ka teine võivad tuua kahetsust ja piinlemist elu lõpuni. Etendusest ei puudunud ka mahlakas huumor, mis publikut naerutas ja kogu etendusele helge meelolu andis.

Hiljem lavastaja Peeter Tammearuga vesteldes selgus, et tal on seoses Vormsiga toredad mälestused kaheksakümneandatel saarel veedetud maleva-aegadest. Etendust jälgides meenus Peetrile, et kolmkümmend kaks aastat tagasi tegi ta Vormsi rahvamaja saalis diskot, nüüd aastaid hiljem, on ta siin oma lavastusega ja nii mõnedki sellest ajast tuttavad vormsilased on publiku hulgas.

EMA

Õpetaja on mul ema,
õpetab siin lapsi tema.
Eesti keelt ja kirjandust,
lugusid ja luuletust.
Koolimajas tunde teeb,
ja ka õhtul kodus veel.
Nõusid peseb, koristab,
maitsvat sööki valmistab.
Mulle armsaim oma ema,
ei vahetaks ma teda.

HEDVIG KIVI 3. KLASS

MINU EMA

Ema istub ninal prill,
Kuigi käes meil on Aprill.
Vardalt tuleb Vormsi kinnas,
ema käsitöö on hinnas.
Juustes on tal juba halli,
täna teen tal kalli-kalli.
Ma kingiks talle sooja salli,
ja lõngakera, kui õhu palli.

MARKUS RAND 4. KLASS

MINU EMA

Minu ema on tubli ja töökas,
valvab väikevennda ning tassib puid.
Ta söögi valmis teeb,
siis kõik sööma kutsub
ja sinna kõik jooksevad ruttu.
Vahel aitan teda ja tuba korisada
või siis pesen nõud.
Talle appi tõttan ma,
võtan väikevenna ka
ja mängima hakkam temaga.
Ema siis rõõmustan sellega!

KARMEN PÖDER 4. KLASS

Meie inimesi

KRISTIINA HERMANN õpetaja ja üliõpilane

Olen Kristiina Hermann, 31-aastane nelja lapse ema. Õpetajaks tahtsin saada juba pisikesel tüdrukuna, mistõttu kõik minu nukud ja kaisuloomad pidid iga päev õpilase rollis olema. Mulle meeldis palju lugeda ja ise lugusid kirjutada. Minu lemmikteos oli ja on jäädavalt A. Lindgreni «Bullerby lapsed».

Kujutasin tihti ette ise ennast Bullerby küla lapsena ja mängisin läbi kõiki neid tegevusi, mis teoses aset leidsid.

Teismelise neiu ikka jõudes kadusid järsku kõik mängud, unistused ja eesmärgid. Selles eas tahaks osata ja proovida kõike. Raamatud aga jäid minu ellu ka siis!

Äsja täiskasvanu ikka jõudes plaanisin järsku ja ootamatult minna lapsehoidjaks üheks aastaks kaunisse ja mägisesse Baierimaale. Seal ma õppisin armastama loodust ja hindama kodumaad. Nii hakkasid tasapisi minus uuesti tärkama kunagised unistused.

Täpselt sama ootamatult läksin nelja lapse kõrvalt ülikooli sisseastumiskatsetele, et täita lõpuks oma unistus ja sain ka kohe sisse. Niisama ootamatult tõi saatuse mind Vormsile.

Õpetajaks olen soovinud saada koguaeg. See, et minust on aga saamas ka eesti keele õpetaja, ei teadnud ma veel aasta tagasigi. Mind on köitnud kirjandus peaaegu kogu minu senise elu, aga ma olen pidanud seda rohkem oma hobiks. Ma tänan tegelikult selle eest oma õppejuhti Airi Kukke, kes mulle pingsalt kõrvalainena eesti keelt soovitas. Ma tunnen seda ainet õppides ja õpetades ennast järjest paremini. Tean, et klassiõpetaja ametis on just eesti keel minu sisemine tugevus.

Lugusid olen kirjutanud lapsest peale, aga luuletusi hakkasin kirjutama alles siis, kui ise juba ema olin. See meeldis mulle väga ja olen nüüdseks neid juba üsna palju valmis kirjutanud. Ma ei mäleta üldse, et mina algklassi õpilasena oleksin koolis pidanud luuletusi kusagil tunnis ise välja mõtlema. Aga ma arvan, et see oleks mulle meeldinud.

Lastel tuleb see tegelikult palju siiramalt ja loovamalt välja. Just loovus on see, mida saab arendada, kui lasta õpilastel ise välja mõelda lugusid ja luuletusi.

Esimesed tähtpäeva luuletused said valmis vabariigi aastapäevaks, mis ka aktusel ette kant. Autoriteks ja esitajateks olid 4. klassi õpilased Markus Rand ja Karmen Pöder. Seekord mõtlesid emadepäevaks just oma emale mõeldes luule-

Kristiina Heinmann

tused valmis Hedvig Kivi, Karmen Pöder ja Markus Rand.

Laste kirja pandud sõnadest on näha, mida nad kõige rohkem oma ema juures hindavad ja see mõte on neil kõigil ühine — töökus.

Emadepäev on päev kord aastast, kus me natukene rohkem kui muidu peame meele oma emasid ja vanemasid ja vanavanaemasid. Loomulikult on nad meile kallid iga päev, aga kord aastast kaunil kevadkuul täname me neid eriliselt ja meeldejäädvalt ning oleme oma mõtetes nendega.

Iga ema jaoks on kõige kallim lapse omavalmistatud kingitus, olgu selleks siis joonistus, luuletus või paberist lilleõis.

Meie pere teine kodu on Vormsil

ALO VENTSEL

Kubjas Hansu talu, Förby

Esmatuvus Vormsi Saarega sai tehtud põhjusel, et vanemate töökohast, ühest Kesk-Eesti endisest kolhoosist korraldati suvel saarele nädalalõpu väljasõit. Kuna aga selle «maarottide» ekskursiooni programmi kuulus ka spinninguga kalapüük, mis ettearvatult edukaks osutus, siis jäigi pähe surisema mõte oma väikesest kalameheonnis kuskil kadakate vahel.

See mõte surises ja idanes niimoodi rida aastaid. Vahepeal sai muidugi nii mõnelgi korral hr Eldur Soessoni «sugulase» end saarele smugeldatud, kuni 1987. aastal sai asi tõsiselt käsile võetud ja hakatud ringi vaatama, kuhu oleks võimalik oma alaline peatuskoht luua.

Kuna kalastusretked olid viinud meid isaga saare kõige erinevatesse nurkadesse, siis tekkis mingi valik kohtadest, mis meile meele järgi olid. Ilusaid kohti leidis palju Hosbys, Rälbys, Dibys aga lõpuks jäi silm peale ühele suuri saare-

puid täis kasvanud poollagunenud müüridele Förbys. Kuna koht kuulus sellel ajal «Lääne Kalur» kolhoosi valduste hulka, saigi kokku lepitud aeg kohtumiseks kolhoosi esimehega, et asjad ära rääkida.

Ilmselt oli tähtede seis meie jaoks soodne, või avaldas usaldust kaasas olnud isa metsamehe ametivorm, igatahes võeti meie avaldus, müüa meile rannaäärne elamuvaldus, vastu. Mõne aja pärast tuli ka kolhoosi juhatuse koosoleku otsus müügist ja nii põlised mandrimehed Vormsiga seotud saidki.

Ees ootas kõva töö, sest maalapil, kus ostetud elamuvaldus asus, laiutas rinnuni rohi, millest läbi lookles randa kitsuke jalgrada. Viimast kasutasid küla esimestes majades suvitavad puhkajad pääsuks randa. Vanad müüriotsad ja vundamendid vajasisid võsast välja saagimist ja kohendamist, et neile seejärel oleks taas võimalik hooned püstitada. Ega siis keegi mingeid projekte küsinud — tegemist oli ju ostetud elamu taastamisega, mille ehitusdokumendid olid koos endiste omanikega viimase suure sõja ajal Rootsi rännanud.

Ehitustöö läks kohe lahti,

aluseks enda visandatud joonised tulevases suvekodust. Tänaसेк muidugi on kõik tähtsad paberid mitmete allkirjade ja pitsatitega uhkelt taas kaante vahel.

Kõva pingutust ehitusel jätkus kõikidele pere noortele ja vanadele, sugulastele ja sõpradele, isegi vormsilastest naabrimehed ei pidanud paljaks kaasa aidata, kui abi vaja oli.

Esimese aasta sügiseks sai elumaja katuse alla, järgmisel aastal juba ukseid-aknad ette, kamin-pliit sisse ja korsten üle katuseharja. Suureks abiks olid alati nõu ja jõuga tänaseks manalateed käivad Viktor ja Arno. Nende nõuanded ja soovitusel kuludid nii mõnelgi korral ära, sest meretagune asi on ju ikka meretagune asi ja palju meie siis sellest teadsime või kaasa mõelda oskasime.

Kalal sai siis käia ikka enamuses spinninguga ja ega pann kunagi tühjaks ka jäänud. Harvad ei olnud juhused, kus kümme, viiasteist haugi mõnetunnise «vihtlemise» järel rookimist ootas. Kalapüük oli meile tähtis ka seepärast, et saarel olles pidi arvestama igakordseid pere söögikordi. Kohalikest poodidest Hullos

teenindati ikka eelkõige saare päriselanikke, meie pidime toidu enamuses endale alati mandrilt kaasa võtma. Nii tuli iga kord saarele tulles arvestada, et mitut inimest mitu toidukorda ees ootab. Leiba ja võid tehti siis veel saarel ja need maitsestid nii hästi, et peaaegu alati oli kaasas ka tellimus Vormsi võile.

Peale seda, kui eluhoone katuse alla sai, hakkasime üha rohkem tähelepanu pöörama ka maja ümbrusele. Kuna krundi suurusest sel ajal täit ettekujutust polnud, siis võtsime harimiseks loogiliselt tunduva õuema osa. Vanu riskitive leida ei õnnestunud, sest need olid, nagu hiljem selgus, ligi 30-40 sentimeetri paksuse mulla- ja adrukihi all peidus. Kuna ühel ajal sai maja ümber niidetud maa, hakkas siin-seal ilmuma ka peenralappe, millel kangekaelse järjepidevusega püüti kasvatada kõige erinevamaid kultuurtaimi. Kõige tipuks tuleb aga lugeda minu teenelisest agronoomist tädi ideed ikka ka kartulikasvatuse proovida. Peab tõdemata, et see eksperiment ei kestnud õnneks kaua, sest paari aastaga oli selge, et peale meie ootavad sügisest kartulisaaki ka näl-

jased metssead, kes siinsetes kõrkatihnikutes kartmatult ringi luusisid. Tänaसेк, tänu kohalikele jahimeestele, on mingi kord majja saadud aga üks oma õuema pärast pea muretsema praegugi. Kunagi ei tea, millal need kärssinad otsustavad taas meie õuemu ruu üles rullida.

Kõik võimalikud mured korvab aga alati teadmine, et oleme Vormsile rajanud oma teise kodu, kuhu tulles jääksid kõik mured nagu kuhugi «vee taha». Siin tehakse tööd nii palju kui osatakse ja tahtakse, või siis just nii palju kui parajasti vaja on. Aga vaja on ja tahtmist on ka, sest meie suvekodu on saanud puhkuse- ja töökohaks juba pere neljandale põlvkonnale. See, mis kunagi rajatud, vajab jätkuvalt hoolitsemist kätt ja edasist arendamist.

Elumaja kõrvale on tänaseks kerkinud kõrvalhoone mõnusa saunaga, rannaäärne grillimaja, suitsuahi ja palju muud, mis oma pere ja meie külaliste saarel viibimise meeldivaks ja mugavaks muudavad.

Muidugi on nende aastatega muutunud ka saar tervikuna. Nõukogude piirivalve «val-

vepost» on muutunud areneva elu-oluga Eesti väikesaareks, kus järjekindlalt püütakse teha nii, et kõik, kes selle väikesaare maatikiga keset merd kokku puutuvad, tunnevad end siin hästi. Hallide räämas elupaikade asemele on kerkinud heledavärvilised uued ehitised, maitsekalt on taastatud vanu ajahambale vastu pidand hooned. Tore on tuttavatele ja sõpradele saarel ringsõitu tehes näidata meie külade ilu ja omapära — olgu selleks siis Rumpo, Hullo, Söderby, Saxby või meie oma koduküla Förby.

Kõikjal vaatav vastu nii saareelanike kui suvemajade omavate mandriinimeste hool ja püüd Vormsil midagi paremaks ja ilusamaks muuta.

Mina ise aga ootan igal aastal kevadet eriliselt — siis saab ju jälle Vormsile. Tegelikult juba keset talve hakkavad mõtted saarele liikuma. Pähe tulevad igasugused plaanid ja ideed, mida eeloleval suvel suvekodu juures ehitada või teha. Ja nii ikka kevadest sügisesse, et siis järgmisel kevadel taas tulla ja olla ja teha ja mõelda. Siin on selleks kõigeks ruumi ja aega. Ja kes teab, et suvekodu ei muutu ühel ajal kellegile meist päris koduks.

Hooletus ees, tuletõrjuja taga

JAAK JAANSO
tuleohutuskontrolli büroo juhataja

Kätte on jõudnud kevad, mis on töökas aeg nii aiapidajatele kui ka tuletõrjujatele, seega pole üleliigne tuletõrjujatele põhitõdesid korrata.

Igale endast lugupidavale inimesele ei tohiks enam üllatuseks olla tõsiasi, et kuluheina ja roostiku põletamine on keelatud. Arvestades, et kulu põletamise käigus võivad süttida metsad, see on maha põletatud hooned ja seeläbi hukkunud inimesi, on kahtlemata tegemist igati mõistliku keeluga.

Autojuhtidele tuletaks ikka ja jälle meelde, et suitsukoni kustutamiseks on igas autos olemas suitsutops. «Tänu» suitsukonide autoaknast väljalennutajatele laiuvad kevadeti sõiduteede ääres mitte sinililleaasad vaid äräpõlenud kuluga mustad väljad.

Ka lõkkele kehtivad nõuded

Kulu süttib tihtipeale ka hooletult tehtud lõkkeasemest. Alla ühemeetrise läbimõõduga tule tegemisel peab lõkkekoht paiknema vähemalt kaheksa meetri kaugusel mis tahes hoonest või põlevmaterjalide lahtisest hoivkohast, tuleohtlikul ajal vähemalt kümne meetri kaugusel metsast.

Üle ühemeetrise läbimõõduga tule tegemisel peab lõkkekoht paiknema vähemalt 15 meetri kaugusel mis tahes hoonest või põlevmaterjalide lahtisest hoivkohast, tuleohtlikul ajal vähemalt 20 meetri kaugusel metsast.

Tuleohtliku aja alguse, lõpu ja piirkonna määrab Päästeamet, teavitades avalikkust meedia vahendusel. Samuti on huvilistel võimalik jälgida tuleohtu indekseid EMHI kodulehelt <http://www.emhi.ee/>.

TULEOHU VÄLTIMISEKS

- puhasta lõkkekoha ümbrus kuivanud taimestikust
- ümbritse lõkkekoht pinnasevalli või kividega
- jälgi tuule suunda (et sädemed ei ohustaks lähedal paiknevaid hooned) ja kiirust (puude oksad ei liigu tuule käes üldse või liiguvad vähesel määral)

Lõkkekohas peab olema käepärast tulekustutusvahend, lõkke tegija peab arvestama, et tulekustutusvahendiga tagatakse tule kustutamine ja selle leviku piiramine. Lõkkekohas tuleb tagada pidev järelevalve, põlemisjätkidel tuleb lasta täielikult ära põleda, enne lahkumist vala lõkkekoht veega üle või kata liiva või mullaga. Kui tuli juhtub lõkkeasemest väljuma ja seda ei ole võimalik endal käepäraste vahenditega kustutada, tuleb helistada hädaabi numbrile 112. Samas ei tohi tule taltsutamisel üle hinnata enda võimeid — kui tunned, et ei suuda ise tulele piiri panna, eemaldu ohutusse kaugusesse ja oota ära päästjad. Kindlasti on tuletõrjujatele suureks abiks, kui mõtled välja ja annad neile edasi teabe lähima tulekustutusvee ammutamise kohast.

Väligrilliga rõdul küpsetada ei tohi

Kuna grillseadmeid on väga erinevaid, tuleb nende ohutuks kasutamiseks lähtuda eelkõige tootjapoolsetest juhistest. Üldjuhul on kasutusjuhises määratletud, et tegemist on välistingimustes kasutamiseks mõeldud grillseadmega ja seda tuleb kasutada tasasel pinnal väljaspool siseruumi. Sõltuvalt grillseadme tüübist, on ohutusvahemaad hoonest hõõguvatel sütel töötava grillseadme puhul vähemalt kaks meetrit ning lahtise leegiga küttepuid põletava seadme puhul vähemalt viis meetrit. Juhiks tähelepanu tõsiasi, et ohutusvahemaad tuleb hakata arvestama hoone välisseinast või -piirdest, rõdu on tinglikult hooneosa, seega ei tohi välistingimustesse mõeldud grillseadet rõdul kasutada.

Mõttekas on enne igasugust tule tegemist ohutusnõuete täpsustamiseks helistada päästeala infotelefonile 1524, sealt korratakse helistajale üle põhitõed.

Nagu igal kevadel, nii ka sel korral, teostab Lääne päästkeskus kontrollreide, ohjeldamaks kulupõletamise keelu eirajaid ja hooletuid lõkketegijaid. Küttekoldevälise tule tegemise tuleohutusnõuete rikkumise eest karistatakse rahatrahviga kuni 800 eurot. Rahatrahvi jutt võib lugejale tunduda küll hirmutavana, kuid eeldame, et enamik lõkketegijaid teeb neid vastavalt ohutusnõuetele, sel juhul tuleb trahvijutt võtta pigem teadmiseks.

Tuleohutut kevadet!

Puude langetamine elektriliinide juures. Pilt internetist

Ohutuse tagamiseks tuleb tööd elektriliinide kaitsevööndis kooskõlastada

ANDRUS KRAHT
Elektrilevi kaitsevööndi järelevalve sektori juhataja

Koos kevade algusega hoogustuvad metsa-, ehitus- ja muud välitööd, mis toovad igal aastal kaasa ka mõjutusi elektrivõrgule. Kevadeti sagenevad juhtumid, kus kaevatakse maa-kaablisse, langetatakse puu liinile, sõidetakse sisse õhuliini või vigastatakse muul viisil elektrijuhtmeid.

Kooskõlastamata tööd seavad ohtu elu ning tekitavad elektrikatkestusi ja varakahju.

Ka selle aasta kolme kuuga on juhtunud juba ligi 120 elektripaigaldise lõhkumist, mis on toonud kaasa elektrikatkestuse enam kui 27 000 tarbijal.

Aasta lõikes keskmisena on Elektrilevi võrgus ligi kolm protsenti rikest põhjustatud liinide lõhkumisest. Kuid pahastest elektrikliendistest ja tekkivast materiaalsest kahjust veelgi tõsisem on oht tööde tegija elule ja tervisele, mida hooletu tegutsemine võib kaasa tuua.

Nii sel kui ka varasematel aastatel on tekkinud kahetsusväärseid olukordi, kus liini vigastanud sõidukijuht või tööline on saanud elektrilöögi. Seetõttu tasub ohutuse tagamiseks ja kahju vältimiseks kindlasti järgida seadusepõhjalaid, mis nõuavad liinide läheduses tehtavate tööde kooskõlastamist võrguettevõtjaga.

Inimeste, vara ja keskkonna kaitseks kehtivad elektriliinide kaitsevööndis tegutsemisel piirangud. Kaitsevöönd on ala, mille ulatus on määratud järg-

miselt: õhuliinide puhul mõlemal pool liini teljest madalpinges 2 meetrit, 6-20 kV liinidel 10 meetrit ja 35-110 kV liinidel 25 meetrit ning maakaabelliini korral liini äärmistest kaablitest 1 meetrit.

Elektriohutusseaduse kohaselt on õhuliinide kaitsevööndis keelatud elektripaigaldise omaniku loata langetada puid ja sõita masinatega, mille üldkõrgus maapinnast koos veosega või ilma selleta on üle 4,5 meetri. Maakaabelliinide kaitsevööndis on keelatud töötada löökmehhanismidega, tasandada pinnast ja teha mullatõid sügavamal kui 0,3 meetrit.

Taotle luba ka õhuliini lähedaste tööde korral.

Kui kaevetööde puhul osatakse kaabli asukoha täpselt teada saamiseks ja ohu vältimiseks enamasti Elektrilevi poole pöörduda, siis sellest, et ka õhuliinide juures tegutsemine tuleb kooskõlastada, teatakse vähem.

Vajadus loa taotlemiseks kaitsevööndis tegutsemiseks tuleneb elektriohutusseadusest. Töö tuleb kooskõlastada elektripaigaldise omanikuga, kelleks välise elektrivõrgu puhul on sageli Elektrilevi. Lisaks terviseohtudele võib loata ja seega vajalike ennetusmeetmeteta töötamine kaasa tuua tsiviilmenetluse ja Tehnilise Järelevalve Ameti trahvi, samuti võimaliku ulatusliku kahju hüvitamise.

Elektrilevile kuuluva võrgu kaitsevööndis töötamiseks vajaliku taotluse leiab veebilehelt www.elektrilevi.ee osast «Partnerile ja maaomanikule». Taotluse palume saata sellel märgitud e-posti aadressile. Seejärel

kontrollime Elektrilevile kuuluva kaabli olemasolu tööde tegemise piirkonnas ja õhuliinide puhul nende kaugust tööde asukohast. Selgitame liinide läheduses olevaid ohte, võtame ette meetmed nende maandamiseks ja vajadusel väljastame taotlejale loa. Loa väljastamise tasu on kulupõhine ja sõltub sellest, kas vajalik on ka kohale tulla kaabli asukohta näitama või on tegemist «maapealsete» elektrivõrgu objektidega. Lisainfot kaitsevööndis tehtavate tööde kooskõlastamise kohta saab veebilehel toodud kontaktidelt või klienditelefonilt 1545.

Ohust või õnnetusest teata Elektrilevi rikketelefonil 1343.

Leides õhuliini poole kaldu oleva, liinidesse kasvanud või muul moel ohtliku puu, ei tohi hakata seda ise eemaldama, vaid tuleb teavitada liini omanikku. Elektrilevi saab liinile ohtlikust puust teavitada telefonil 1343. Tuleb silmas pidada, et ka kaitsevööndi läheduses jäävad puud võivad liinidele langedes põhjustada õnnetuse. Seetõttu on mõistlik usaldada töö spetsialistidele, kellel on olemas tehnika ja teadmised töö ohutuks tegemiseks.

Kui aga siiski on juhtunud elektriliini vigastamine, tuleb säilitada külm närv ja eemaldada õnnetuskohalt lühikeste sammudega jalgu üksteise vastu libistades neid teineteisest eemaldamata või jalad koos hüpates. Nii väldid elektrilöögi saamist eluohtlikust sammupingest. Õnnetuse korral tuleb sellest teavitada Elektrilevi rikketelefonil 1343, viga saanud inimeste korral aga helistada kiiresti häirekeskusesse 112.

«Hooletus ees...». Pilt internetist

Uuest teenusest

RIIMA KOCH

2012. aasta kevadel esitas Vormsi Vallavalitsus Väike-saarte programmile rahastustootluse uue teenuse loomiseks Vormsi vallas. Teenuse nimeks sai «Vormsi valla eakatele ja toimetulekuraskustes inimestele e-teenuste kättesaadavuse parandamine, uue teenuse loomine» ning projektijuhiks on valla sotsiaaltöö spetsialist.

Projekti vajalikkuse põhjenduseks kirjutas projektijuht rahataotluse, et projektitulemuste eeldatav mõju väikesaare kogukonnale oleks parem IT-alane elanikkonna teenindus, erinevate e-teenuste kättesaadavus igale elanikule tema kodus, millega kaasneb asjaajamise konfidentsiaalsus, infovajaduse rahuldamine ja e-asjaajamise võimalus sotsiaaltöötaja abiga.

Esmatasandi e-teenused: pangateenus, suhtlemine KOV-ga ja riigiasutustega, eakale antav võimalus omada ülevaadet oma digireseptidest ja e-kaubandus oleksid elanikkonnale kättesaadavamad.

Mõeldes võimalikule haldusreformi kavale, on väga vajalik selle reformi läbi viimisel tekkida võivate probleemide ennetamine. Näiteks e-teenuste ja -asjaajamise suurenemine seoses keskuste võimaliku kaugenemisega ääre piirkondadest ja eakama ning toimetulekuraskustes elanikkonnale

teenuste kättesaadavuse vähenemine.

Projekti esimene etapp, IT-tehnika muretsemine on möödas ja selle käigus on soetatud sülearvuti ja portatiivne printer, et vajadusel tehtavad toimingud sülearvutis välja printida. Teine etapp, uue teenuse tutvustamine algab käesoleva artikli ilmumisega. Nii palju on sissejuhatuseks juba tehtud, et mõned kliendid on saanud tasuda oma elektri ja muid arveid, edastatud on elektri näitused, koos otsitud vajalikku informatsiooni internetist ja külastatud Töötukassa kodulehekülge enda töötuna arvele registreerimisel.

Need, kellel on baasteadmised arvutis töötamiseks olemas, saavad oma asjatoimetused iseisvalt, avalikus internetipunktis korda ajada, kes aga sellega hakkama ei saa, võivad nüüd sotsiaaltöötaja poole pöörduda. Hetkel on veel lõplikult lahendamata interneti olemasolu igas saare asustatud punktis, sest ainult WiFi leviku peale lootma jääda ei ole vist väga tark tegu, seega peaks tehnikapargile liiksaks muretsema ka interneti pulga, et olla kindel, et kõik tegemised ka tehtud saaks.

Kui nüüd kellelgi tekkis huvi ja küsimusi, millele käesolevast artiklist vastust ei leia, palun julgelt pöörduda minu poole, püüame koos vastused ja lahendused leida. Telefon 5692 8013 või 5300 5196.

TEATED

ÕNNITLEMINE!

Nataša Valm 60
Marju Oorn 60
Krista Savisto 50
Peeter Savisto 50

TALGUD «TEEME ÄRA» VORMSIL

Hea vormsilane ja Vormsi sõber! «Teeme ära» talgud toimuvad ka sel aastal Vormsi kalmistul ja Püha Olavi kiriku ümbruses. **Talgud toimuvad 4. mail kell 11 kogunemisega kalmistu värava juures**, võimalusel võta kaasa reha. Tule koos pere ja sõpradega ja aita kaasa meie saare ühe kaunima vaatamisväärsuse korrastamisele.

VORMSI LASTEAED-PÕHIKOOLI LOGO KONKURSS

Vormsi Lasteaed-Põhikool (VLP) kuulutab välja kooli logo konkursi.

Konkursi täpsed tingimused logole ja ideekavandi esitamisele leiata aadressilt: <http://vormsi.edu.ee/86>. **Ideekavandite esitamise tähtaeg on 20. mai 2013. a.** Ideekavandile lisada märksõna «VLP logo» ja saata elektrooniliselt failina aadressil veikko@vormsi.ee või tuua kohale Vormsi Vallavalitsusse. Pärast ideekavandi esitamise tähtaega laekunud kavandeid konkursi raames ei hinnata. Kõik konkursile esitatud tööd jätab kool endale.

Konkursi auhinnafondiks on 100 eurot. Komisjon võib vastava taseme ideekavandi puudumisel auhinna kogusumma ulatuses ümber jagada. Auhind makstakse välja viie päeva jooksul pärast ideekonkursi võitja avalikustamist.

Lisainfo: Vormsi Lasteaed Põhikooli direktor Veikko Kõrv 512 7577, veikko@vormsi.ee.

RÄLBY KEVADLAAT

25. maist 2013. a. alates kella 12-st toimub Rälby veski juures kevadine istikute laot. Kõik huvilised on laadale oodatud ostma-müüma taimi, istikuid, seemneid jne. Kohale tulevad istikute ja taimede müüjad erinevatest puukoolidest. NB! Palun anda teada Eha Salusele oma soovideist istikute, taimede osas, siis saab need soovid edastada puukoolidele. Soovidest anda teada 1. maiks 2013. a. Info: Eha Salus, ehasalus@gmail.com, tel 5393 5359.

OHTLIKE JÄÄTMETE KOGUMINE

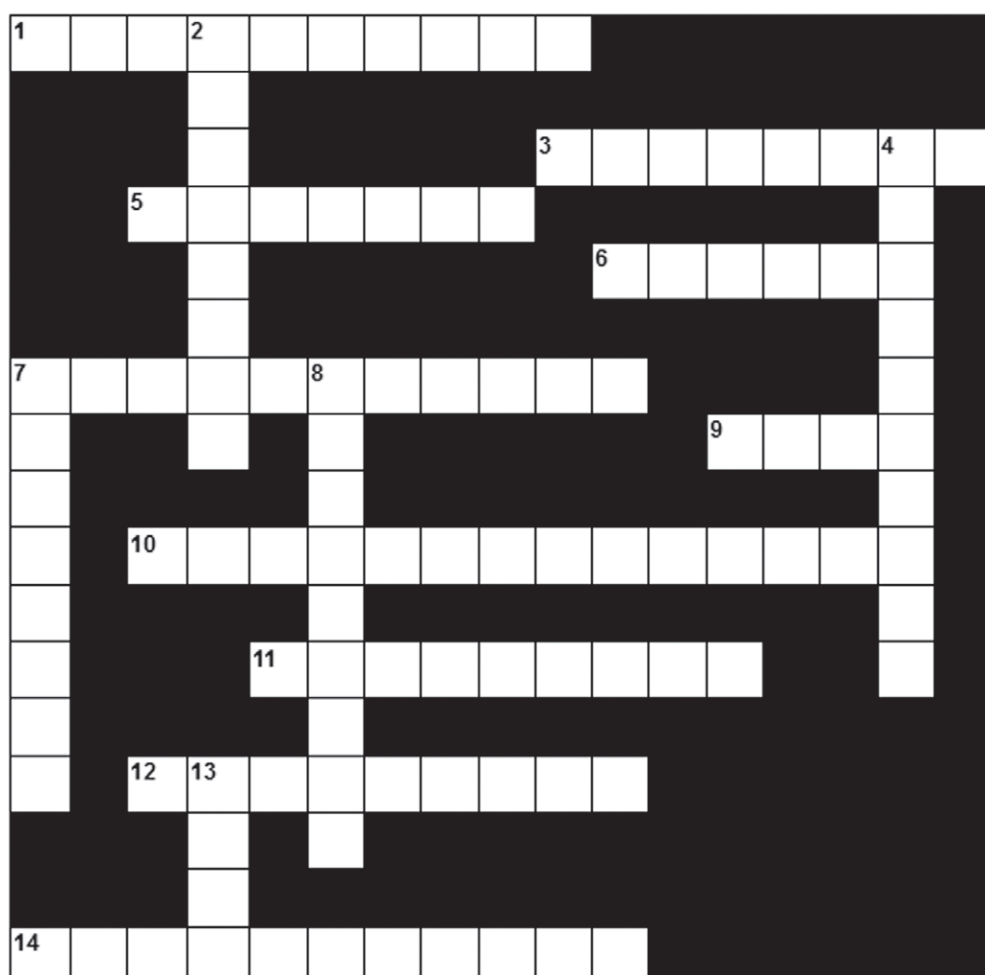
26. mail võetakse vastu ohtlike jäätmeid. Vastuvõtt toimub peale hommikut praami prükipressi praeguses asukohas Hullo. Kogumisringidel võetakse vastu: õlijäätmed (vedelad), õlifiltrid, ohtlike ainetega reostunud materjalid, päevavalguslambid, elavhõbedat sisaldavad jäätmed, ravimid, värvi-, laki-, liimi- ja lahustijäätmed, ohtlike ainetega jääke sisaldav pakend, pliiaakud, muud akud ning patareid ja väikeakud, kemikaalid, taimekaitsevahendid, ohtlikke osi sisaldavad jäätmed (televiisorid, monitorid, külmkapid).

Vastu ei võeta: autorehve, elektripliite jt. suure- ja väiksegabariidilisi kodumasinaid, mis ei sisalda ohtlike jäätmeid.

Täpsema info saamiseks pöörduda Andres Koch'i poole, tel 505 2342.

RISTSÕNA

Tänane ristsõna on koostatud Vormsi kodulehel paikneva info alusel. Vastusesõnadest moodusta saare tunnuslause, mis on leitav ka kodulehelt, saada vastus palun 20. maiks e-posti aadressile raamatukogu@vormsi.ee, parimate mõistatajate vahel loositakse välja tasuta reisiripilet liinil Rohuküla—Sviby.

Vasakule:

- 1 Kus asub Vormsi saar?
- 3 Vormsi vallavanem (koos eesnime tähega)
- 5 Magnushofi mõisa rajaja
- 6 Mootorpaat, mis sõitis Vormsi—Haapsalu liinil?
- 7 Magnushofi mõisas paiknenud asutus
- 9 Elektriauto nimi?
- 10 Millises kirjalikus allikas on Vormsit esmakordselt mainitud?
- 11 Millist elektriautot testiti tänavu Vormsi jääteel?
- 12 Rootsi misjonär, kes muutis paljut Vormsi saarel
- 14 Toomkooli rektori poeg, kes on uurinud rannarootsi ajalugu (koos eesnimede tähtedega)

Alla:

- 2 Kuidas nimetada pikki kitsaid põllu- ja heinamaa siile?
- 4 Sünonüüm sõnale eripärane?
- 7 Vormsi saarele iseloomulik külatüüp?
- 8 1990. a. juulist alanud traditsioon
- 13 Veega ümbritsetud maaala?

TOOMEPUUDE ÕITSEAEGU

Sven Ahlström, 1992, Vormsi murrakus
Tõlkis T. Tomingas, juuli 2012

Armas aeg on kevadõites!
Siis, kui kartul läheb vakku,
kesa peale sõnnik sõitis,
suve lahti kägu kukkus.

Ilus aeg see neidudelgi!
Sooned kanged põllutöödest,
seljad, õlad haiged kuigi
ei saa und nad ööbiköödes.

Vilkalt käivad sukavardad,
kasvab labakuid ja sokke.
Naeratavad valged hambad
toovad noortelt meestelt ohkeid.

Hobud poistel kronud vanad,
seisatavad keset teed.
Tõstvad poolde masti sabad,
lahisedes jooksvad veed.

«Kas on Katikesel kaasas
mulle ehk üks musi magus?
Tule mulle kauniks kaasaks,
tubliks perenaiseks talus!»